

קבעון או ביקורת?

"הקונספציה" ערב מלחמת יום הכיפורים

כתבה: חני דקל – 2020

רקע. ב-6 לאוקטובר 1973 בשעה שתיים בצהריים נשמעו צופרים בכל הארץ אשר בישרו על תחילתה של התקפה מצרית בחצי-האי סיני. בישראל זאת הייתה הפתעה גמורה, דבר בלתי צפוי שקורה במהלך יום כיפור.

אחת הסיבות העיקריות שבשושרי ההפתעה הזאת הייתה "**הקונספציה**" (התפיסה), שהייתה קיימת באגף המודיעין של צה"ל (אמ"ן) בשנות ה-70 של המאה הקודמת. התפיסה של אמ"ן הייתה שההיערכות הצבאית של מצרים לא מכוונת למלחמה, חרף סימנים חשודים רבים. עיקרי הקונספציה היו:

1. מצרים רואה במלחמה דרך יחידה להחזרת השטחים שאיבדה במלחמת ששת הימים, והיא תצא למלחמה כזו רק אם תוכל להגיע בה להישג ממש.
2. סוריה לא תצא למלחמה בישראל לבדה, אלא רק בתיאום עם מצרים.
3. מצרים לא תצא למלחמה כל עוד אין לה מענה לעליונות האווירית של ישראל ולתקיפות של ישראל בעומק שטחה של מצרים. בפרט, מצרים לא תצא למלחמה כל עוד אין לה יכולת תקיפה על בסיסי חיל האוויר הישראלי ועל ריכוזי אוכלוסייה בעומק ישראל. לצורך כך חייבת מצרים להשיג כמה טייסות של מטוסי קרב וטילי קרקע-קרקע מתקדמים.
4. תנאי לפתיחה במלחמה היא שבירת המועצות תספק למצרים מטוסי קרב שתכונותיהם דומות לאלה של מטוסי F-4 פנטום האמריקאיים שהיו בידי ישראל, וכך תהיה בידי מצרים היכולת לאיים על עומקה של ישראל ולהרתיע אותה מלתקוף בעומק מצרים.

לסיכום, מכיוון שכל התנאים האלה היו רחוקים ממימוש, הרי נוצרה "קונספציה" ששום דבר מסוכן לא יכול לקרות עם האויבים והדבר הוביל לשאננות ולחוסר התייחסות למידע מודיעיני שרמז על הפעולה המצרים לצאת להתקפה יזומה.

הבעיה. קיומה של קונספציה מקובעת באגף המודיעין

מטלה לתלמידים. מתוך ידיעה שהמלחמה פרצה במפתיע ושהמודיעין הישראלי היה שגוי...מה הייתם מציעים כדי להתמודד ואף למנוע את "הקונספציה" של אגף המודיעין?

.....

.....

.....

.....

.....

דיון על ההצעות השונות במליאה

סוף הסיפור. לאחר מלחמת יום הכיפורים הוקמה וועדת אגרנט. תפקידה היה לחקור את האירועים שהובילו לנסיבות פריצתה של מלחמת יום הכיפורים. בעקבותיה...

1. ...הוקמה מחלקת הבקרה באגף המודיעין של צה"ל (הידועה גם בכינוי ה"איפכא מסתברא"). ראש המחלקה היה קצין בדרגת אלוף-משנה, הכפוף ישירות לראש אגף המודיעין, ולא לראש חטיבת המחקר.
2. ...הוחלט על הפרדה בין אגף המודיעין לחיל המודיעין, אשר בראשו עמוד קצין המודיעין הראשי, בכפופות לראש אמ"ן. מתוך מטרה לאפשר לראש אמ"ן להתמסר לנושאי המחקר, הערכת המודיעין וההתערעה, ולהסיר ממנו את הצורך לדאוג לטיפול היום-יומי בענייני הלוגיסטיקה והארגון הקשורים לניהול זרוע המודיעין בצבא.

כל אלה כדי למנוע הישנות של תופעת הקונספציה בעתיד.